

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสัยทัศน์ (vision) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขียนไว้ว่า “มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในระดับภูมิภาค ซึ่งจะทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยมีการวิจัยเป็นฐานและเลือกเป็นผู้นำในบางสาขาและได้กำหนด “พันธกิจ” ไว้ 3 ข้อ ใหญ่ เพื่อนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติจริงดังนี้

1. พัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นชุมชนทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับนานาชาติ โดยให้มีผู้ใฝ่รู้ได้มีโอกาสเข้าถึงความรู้ในหลากหลายรูปแบบ
2. สร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการในสาขาที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของภาคใต้ และ เชื่อมโยงสู่เครือข่ายสากล
3. ผสมผสานและประยุกต์ความรู้บนพื้นฐานประสบการณ์การปฏิบัติสู่การสอนเพื่อสร้าง ปัญญา สมรรถนะ และโลกทัศน์สากลให้แก่บัณฑิต(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2545 : 4)

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้พันธกิจของมหาวิทยาลัยบรรลุเป้าหมายได้ ดังที่ อภัย ประกอบผล (2540 : 83) ได้กล่าวไว้ว่า “ห้องสมุดมีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ และส่งเสริมพัฒนาทางวิชาการให้นักศึกษา และเป็นแหล่งสร้างเสริมลักษณะนิสัยการค้นคว้าด้วยตนเองให้กับนักศึกษา” ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย ศิริชนะ (2540 : 108) ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่กล่าวว่า “มหาวิทยาลัยในประเทศไทยยอมรับว่า ห้องสมุดเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้อุณหภูมิการศึกษาดีขึ้น” และบทบาทที่สำคัญของบรรณารักษ์ต้องขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงสารสนเทศในห้องสมุดให้เหลือน้อยที่สุด อีกทั้งส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังให้ใช้สารสนเทศในห้องสมุดอย่างคุ้มค่าทั่วถึง ซึ่งตรงกับความเห็นของ ชรรยง เต็งอำนวย (2540 : 103) กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ และขอบเขตบทบาทของห้องสมุดไม่เพียงจำกัดอยู่ที่ผู้ใช้เข้ามาอ่านแล้วกลับ แต่ควรมีการกระตุ้นให้เกิดความอยากมาใช้ห้องสมุดให้มากขึ้น และสิ่งต่างๆ ให้ต้องแท้และชัดเจนแล้วนำมากำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางที่จะพัฒนาจุดอ่อน ซึ่งเชื่อว่าทุกแห่งมีจุดอ่อนและจุดแข็ง ถ้าทำได้เช่นนี้จะส่งผลให้ห้องสมุดมีความทันสมัยเป็นที่ค้นคว้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ธีัญญา สังขพันธ์ (2540 : 143) ที่กล่าวว่า “การที่จะสร้างให้ห้องสมุดเป็นเลิศ คือการจัดการบริการทุกอย่างให้เป็นเลิศ แต่เป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างความเป็นเลิศให้กับคนที่มาใช้ห้องสมุด กล่าวคือ ผู้ใช้ห้องสมุดต้องพัฒนาตนเองให้ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีของห้องสมุดได้ เครื่องมือในห้องสมุดสมัยใหม่ราคาค่อนข้าง

สูงมาก เมื่อแพงมากจึงต้องใช้ให้คุ้ม อยู่ที่ว่า เราสามารถสร้างคนของเราให้เป็นเลิศได้ไหม ในด้านต่างๆ ถึงจุดสุดยอดสร้างความเป็นเลิศให้กับห้องสมุด หน้าที่หลักที่สำคัญข้อที่หนึ่งของมหาวิทยาลัยคือ ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการ และมีคุณธรรมและจริยธรรม ห้องสมุดจึงมีบทบาทอย่างมาก ที่จะ เป็นแหล่งหล่อหลอมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าในทุกๆด้านไม่ว่าเรื่องวิชาการหรือเรื่องอื่นๆที่สนใจ ฉะนั้นการที่ห้องสมุดจะสามารถทำหน้าที่ตรงนี้ได้ดีสมบูรณ์ จำเป็นต้องทราบถึงพฤติกรรมการใช้ ห้องสมุดของนักศึกษา ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวถึงความแตกต่างของพฤติกรรมในการใช้ไว้ดังนี้ ใน ปี 2526 นลินี วงศ์ธนะชัย (2526) วิจัยพบว่า พฤติกรรมการค้นหาข้อสนเทศที่ข้าราชการสำนักงานวิจัย แห่งชาติต้องการ มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากร คือ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการวิจัย ค้นหา ข้อสนเทศโดยตามจากบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ในขณะที่ข้าราชการตำแหน่งอื่น ๆ ใช้วิธี ค้นจากบัตรรายการซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนิตา โกวิทวาทิ (2531) ซึ่งทำวิจัยเรื่องความ ต้องการของนิสิตอักษรศาสตร์ ในการใช้บริการห้องสมุด คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530 ซึ่งพบว่า ฐานะชั้นปี และสาขาวิชาที่นิสิตเลือกเรียนเป็นวิชาเอกมีส่วนทำให้นิสิตใช้ห้องสมุด แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพิ่ง พวงบางโพ (2536) ซึ่งได้วิจัยเรื่องการใช้และความ ต้องการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาศิลปะและการออกแบบในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งพบว่า ผล การศึกษาเปรียบเทียบการใช้บริการและวัสดุห้องสมุด ปัญหาการใช้บริการและวัสดุห้องสมุดระหว่าง นักศึกษาแขนงจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ แขนงสถาปัตยกรรมและแขนงศิลปประยุกต์ พบว่านักศึกษาทั้ง 3 แขนงวิชามีการใช้ ประสบปัญหา และต้องการใช้ห้องสมุดแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติเป็นบางส่วน ซึ่งแย้งกันกับงานวิจัยของ กิ่งทอง สิริมงคล (2530) พบว่าพฤติกรรมการ ค้นหาและ ใช้ข้อสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาวชิราวุฒยขอนแก่นไม่แตกต่างกับตามคณะ ฉะนั้นการศึกษาพฤติกรรมการใช้ห้องสมุด คุณหญิงหลงอรรด กระจวีสุนทร ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรหาคำตอบ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตลอดจน วางแผนกลยุทธ์ในการให้บริการของห้องสมุด กล่าวคือ สามารถส่งเสริมพฤติกรรมในทางบวกให้ เข้มแข็งสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนพฤติกรรมในทางลบ หรือยังเป็นจุดอ่อนอยู่นำมาวางแผนแก้ไขให้เป็น ทางบวก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดและให้บริการสารสนเทศกับนักศึกษาให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้ห้องสมุดคุณหญิงหลง อรรดกระจวีสุนทร ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านต่าง ๆ 7 ด้าน

- 1.1 วัตถุประสงค์ในการใช้
- 1.2 ความถี่และช่วงเวลาในการใช้
- 1.3 ทศนคติต่อการใช้
- 1.4 ความรู้ในการใช้ห้องสมุด

1.5 Collection แหล่งสารนิเทศที่ใช้

1.6 วิธีใช้และวิธีการเข้าถึงแหล่งสารนิเทศต่างๆ

1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการใช้ห้องสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน (1.3 – 1.7) จำแนกตามคณะ เพศ ชั้นปี และเกรดเฉลี่ย (GPA)

ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพการใช้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีทั้ง 6 คณะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขงานบริการของห้องสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักศึกษา
2. ทำให้ทราบความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อกรบริการของห้องสมุดเพื่อเสนอผู้บริหารและฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
3. ทำให้ทราบความแตกต่างในการใช้บริการของห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 6 คณะ เพื่อนำมาปรับปรุงงานบริการของห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาทั้ง 6 คณะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ปีการศึกษา 2547 -จำนวน 8,639 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรีเฉพาะสาขาทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และเปิดสอนมาไม่ต่ำกว่า 4 ปี ซึ่งมีด้วยกัน 6 คณะดังนี้ 1. คณะทรัพยากรธรรมชาติ 2. คณะเภสัชศาสตร์ 3. คณะวิทยาการจัดการ 4. คณะวิทยาศาสตร์ 5. คณะวิศวกรรมศาสตร์ 6. คณะอุตสาหกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบ Quata Sample ตามสัดส่วนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 เพศ จำแนกเป็น

2.1.1.1 เพศชาย

2.1.1.2 เพศหญิง

2.1.2 คณะ จำแนกเป็น

2.1.2.1 คณะวิศวกรรมศาสตร์

2.1.2.2 คณะวิทยาศาสตร์

2.1.2.3 คณะเภสัชศาสตร์

2.1.2.4 คณะอุตสาหกรรมเกษตร

2.1.2.5 คณะทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.2.6 คณะวิทยาการจัดการ

2.1.3 ชั้นปี จำแนกเป็น

2.1.3.1 ชั้นปีที่ 1

2.1.3.2 ชั้นปีที่ 2

2.1.3.3 ชั้นปีที่ 3

2.1.3.4 ชั้นปีที่ 4

2.1.4 เกรดเฉลี่ย จำแนกเป็น

2.1.4.1 เกรดสูง

2.1.4.2 เกรดกลาง

2.1.4.3 เกรดต่ำ

2.2 ตัวแปรตาม

พฤติกรรมในการใช้ห้องสมุดด้านต่างๆ 7 ด้าน

2.2.1 วัตถุประสงค์ในการใช้

2.2.2 ความถี่และช่วงเวลาในการใช้

2.2.3 ทักษะคิดต่อการใช้

2.2.4 ความรู้ในการใช้ห้องสมุด

2.2.5 Collection แหล่งสารนิเทศที่ใช้

2.2.6 วิธีใช้และวิธีการเข้าถึงแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ

2.2.7 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะคิดต่อการใช้ห้องสมุด หมายถึง คำตอบที่ได้จากการถามความคิดเห็นเกี่ยวกับห้องสมุด ในด้านความสำคัญของห้องสมุด บรรยากาศการค้นคว้า ความเพียงพอและทันสมัยของทรัพยากรสารนิเทศ การใช้เครื่องมือการสืบค้น OPAC การให้บริการต่าง ๆ ของห้องสมุด ความสำเร็จในการสืบค้นข้อมูล และเวลาที่เกี่ยวกับการสืบค้น โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ และให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	กำหนดให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	กำหนดให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	กำหนดให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้	1	คะแนน

2. ความรู้ในการใช้ห้องสมุด หมายถึง คำตอบที่ได้จากถามข้อเท็จจริงของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับความรู้ในการใช้ห้องสมุด ความรู้ในการใช้โปรแกรมสืบค้น OPAC ได้กำหนดค่า มากน้อย ออกเป็น 5 ระดับ และให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

มากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
น้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

3. Collection แหล่งสารนิเทศที่ใช้ หมายถึง คำตอบที่ได้จากการถามข้อเท็จจริงจากนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างว่าได้ใช้ Collection ทรัพยากรสารนิเทศประเภทต่าง ๆ ที่ทางหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทรได้จำแนกจัดเก็บแยกเป็นแต่ละ Collection ไว้บริการในห้องสมุดว่ามีการใช้มากน้อย เพียงใด โดยกำหนดค่าเป็น 5 ระดับ และให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

มากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
น้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

4. วิธีใช้และวิธีการเข้าถึงแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ หมายถึง คำตอบที่ได้จากถามข้อเท็จจริง จาก นักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวิธีใช้ การยืมคืน และการเข้าถึงแหล่งสารนิเทศ โดยกำหนดค่า เป็น 5 ระดับ และให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

บ่อยที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
บ่อย	กำหนดให้	4	คะแนน
ตามสมควร	กำหนดให้	3	คะแนน

นาน ๆ ครั้ง	กำหนดให้	2	คะแนน
ไม่เคย	กำหนดให้	1	คะแนน

5. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ หมายถึง คำตอบที่ได้จากการสอบถามนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ห้องสมุดคุณภาพสูง อรรถกระวีสุนทร ในด้าน อาคารสถานที่ ทรัพยากร ระเบียบการใช้ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด บุคลากร ทรัพยากรสารสนเทศ เครื่องมือช่วยค้นและการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ โดยผู้วิจัยกำหนดค่ามากน้อยออกเป็น 5 ระดับ และให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

มากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
น้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

ทั้งนี้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ข้อข้างต้น ของค่าคะแนนเฉลี่ยรายข้อ และค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นกลุ่มรวม วัตถุประสงค์หาค่าเฉลี่ยดังนี้ (Best , 1964 : 189)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 – 5.00	ถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.49	ถือว่าอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	ถือว่าอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	ถือว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด